

Antonín Měšťan

POLÁCI A PIVO

Budu hovořit pouze o pivu u slovanských bratří Poláků: jako polonista jim nemohu způsobit křivdu a neseznámit vás s jejich pivní žízni.

Jestlipak však vůbec víte, že v sanskrtu slovo „piva“ znamená vodu? A že Turci říkají pivu taky „piva“, tj. stejným slovem, jaké existuje pro mok ze sladu a chmele? Nemají to ale ze sanskrtu; Turci převzali označení piva od Slovanů a podle některých polských autorů právě od Poláků. Možné by to bylo, protože polští bojovníci za svobodu zhusta odcházeli do Turecka, aby odtamtud bojovali proti ruským okupantům své vlasti. Vždyť i Mickiewicz odešel do Turecka a zemřel na tehdejším tureckém území... Turečtí Poláci chtěli pít pivo, takže si je dováželi, naučili Turky je pít – a ti pak převzali i jeho pojmenování.

Také do Polska se ovšem pivo dováželo a dovází. Bavorskému se říkalo „bawar“, plzeňskému se dosud jinak neřekne než „pilsner“. Starší Poláci si pivo ohřívají a říkají mu bůhvíproč „durletka“. Doma vyráběné pivo (hrůzné kvality!) se jmenuje „potaczka“ podle primitivního zařízení na jeho výrobu. Znamý polský historik renesance Janusz Tazbir má příjmení z německého „Tischbier“, které se u Poláků změnilo na „tásbír“ či „tazbir“ a označuje slabé pivo mizerné kvality. – Polonia semper catholicissima – a proto se v Polsku vykládá, že papeži Klementovi tolik zachutnalo polské warecké pivo, že si je dal posílat do Vatikánu a dožadoval se ho důrazně i na smrtelném loži

slovy „O, sancta piva di Polonia!“. Jeho okolí se prý domnívalo, že jde o polskou světici, a tak se k ní začalo modlit za papežovo uzdravení. Později se v Římě dlouho pilo warecké pivo, označované „sancta birra di Warka!, svaté pivo z Warky. Tehdejší Svatý Otec tudíž považoval slovo „piwo“ za femininum.

Polsko, dnešní země „wódki wyborowej“, pilo ve středověku, za renesance a baroka velké množství piva. Polští básníci tehdy málokdy opěvovali vodku, občas dovážené uherské víno – a nejvíce vynášeli pivo domácí i dovezené. V *Dissertatio historica de supernaculo Anglorum Germaniae* (Lipsko 1746) se píše, že se Poláci naučili od Němců pít pivo z velkých korbělů. Nakonec však i studovaní němečtí pijáci obdivně konstatovali při pohledu na Poláka bohatýrsky pijícího pivo: „Vero Polonus est!“ A pro laiky překládali „Das ist ein echter Polack!“

Nelichotivé francouzské úsloví „soul comme un Polonais“, tj. „ožralý jako Polák“, se v Polsku vysvětluje tím, že se jednou francouzští vojáci opili (zřejmě vínem) a nešli do boje. Napoleon prý na to hněvivě zareagoval slovy: „Soyez souls comme les Polonais!“, tj. „Buďte ožralí jako Poláci!“ Udatní polští bojovníci se prý totiž po každé opíjeli pivem a pak nepřítel rozprášili. Asi to nebude pravda, neboť proslulí „flamendři“ z Flander mají úsloví „Drinken gelijk een Polak“, neboli „pít jako Polák“.

V pravoslavném východním Polsku převládalo kdysi pivo do té míry, až se slova „karczma“, tj. krčma, začalo používat místo slova „piwo“, což byl důkaz, že se v krčmách pilo především pivo. Také v polské lidové poezii se často píše o pivu, mnohem častěji než o konzumování nějakého jiného alkoholu.

Nakonec však i slavný raně barokní básník Jan Andrzej Morsztyn (1613–1693) věnoval svému příbuznému Stanisławu Morsztynovi dlouhou báseň, v níž na jednom místě vypočítává celý seznam domácích i dovezených piv:

Pijałeś z wodą przewarzone słody,
 Angielske ele, co jak cukier szczery
 I w ziemnych dzbankach buczne butelbiery.
 Mumy brunswickie i wrocławskie szezpsy
 (Godne w korycie łwinie poił ze psy),

I zabrskie klary, i te gdańskie smoły...
Pileł też potym, bliżej swej dziedziny,
Potłżny łowicz, wolne garwolin,
Wystałą warkł, co Warszawę żywi,
Pivo drzewickie, które głąb krzywi...“

Volně přeloženo:

Pil jsi s vodou svařené slady,
anglické ale, jako cukr sladké,
v hliněných džbancích hutné butelbíry,
mumy brunšvické a vřatislavské šepsy,
(co jsou dobré jen, aby je v korytě pili svině se psy),
a zábrské kláry a ty gdaňské smůly...
Pil jsi pak, blíže své domoviny,
silný lovič, slabé garwolin,
hustou warku, tu, co Varšavu živí,
pivo dřevické, které hubu křiví...

Antonín Měšťan
Slovanský ústav AV ČR
Praha